

Prilagodba djeteta na jaslice

Brženda, Tina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:087072>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-29**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobre u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

TINA BRŽENDA

PRILAGODBA DJETETA NA JASLICE

Završni rad

Pula, rujan 2022. godine

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

TINA BRŽENDA

PRILAGODBA DJETETA NA JASLICE

Završni rad

JMBAG: 0303062294, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Metodika upoznavanja okoline i početnih matematičkih pojmova

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana:

Mentor: prof. dr. sc. Nevenka Tatković

Pula, rujan 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Tina Brženda, kandidat za prvostupnicu Predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 27. rujna 2022. godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Tina Brženda dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Prilagodba djeteta na jaslice“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 27. rujna 2022. godine

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	1
1. DJEČJE JASLICE	2
2. ULOGA OBITELJI U PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE	4
2.1. ULOGA OCA U PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE	7
2.2. ULOGA MAJKEU PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE.....	8
2.2.1. DOJENJEU VRIJEME PRILAGODBE DJETETA NA JASLICE.....	8
3. PRIPREMA ZA POLAZAK DJETETA U JASLICE	10
4. PROCES PRILAGODBE DJETETA NA JASLICE	12
4.1. ULOGA ODGOJITELJA U PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE.....	17
5. SEPARACIJSKA ANKSIOZNOST	20
6. KAKO OLAKŠATI PRILAGODBU?	22
7. RANA SOCIJALIZACIJA U KONTEKSTU PRILAGODBE DJETETA NA JASLICE	25
7.1. SOCIJALNE KOMPETENCIJE	26
7.2. PROBLEMI SOCIJALIZACIJE U KONTEKSTU PRILAGODBE	28
8. ISKUSTVA MAJKI O PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE	30
9. ZAKLJUČAK	36
10. LITERATURA	37
POPIS SLIKA	41
POPIS PRILOGA	41
SAŽETAK	42
SUMMARY	43

UVOD

Promjene su svakodnevne i konstantne pojave svakog bića. Svaka promjena nosi svoj cilj, a svatko individualno doživi promjene koje ga zadese. To su neizbježne pojave od kojih se nitko ne može skriti. Neke su zabavne, neke neugodne, neke su uzbudljive, neke inspirativne... Omogućuju nam da rastemo, da iskusimo, da učimo, da proživimo što nam život nudi. Samim rođenjem ulazimo u svijet promjena te činimo promjenu. Iako se dječja dob smatra bezbrižnom, nije lišena promjena na svakodnevnoj bazi.

Ovaj se rad bavi razdobljem adaptacije djeteta na jaslice. Polazak djeteta u jaslice predstavlja za svako dijete veliku promjenu u životu. Ono se mora prilagoditi na nepoznate osobe, odgojitelje, djecu, višesatni boravak u jaslicama, novi prostor i okolinu, različit ritam buđenja, spavanja, igre, njege i hranjenja. Dijete koje je do tada živjelo u sigurnoj i zaštićenoj atmosferi roditeljskog doma, odlaskom u jaslice odvajanje se od roditelja i bez njih provodi veći dio dana. Često je to prvo odvajanje djeteta od roditelja, stoga je to iznimno osjetljivo razdoblje. Svako dijete na drugačiji način doživljava odvajanje od roditelja i početak jedne nove avanture koja sa sobom nosi privikavanje i prihvaćanje novih pravila, navika, aktivnosti i okruženja. Novi početci nisu uvijek laki i jednostavni, stoga odgojitelji i roditelji trebaju imati strpljenja i razumijevanja za djetetove reakcije na ovu veliku promjenu u njegovom životu. Osim same adaptacije na novu okolinu i situacije, vrijeme prilagodbe se razlikuje od pojedinca do pojedinca. Nekoj djeci treba duže vremena kako bi se opustili i prihvatili novonastale okolnosti, dok ih druga lakše prihvaćaju.

Polazak djeteta u jaslice nije važan događaj samo za dijete, već i za roditelje. Iako su djeca u središtu zbivanja, treba istaknuti da je to razdoblje često stresno i za njihove roditelje. Pozitivan stav roditelja prema boravku djeteta u jaslicama motivirajući je čimbenik za uspješnu prilagodbu djeteta na jaslice.

Kvalitetna suradnja odgojitelja s roditeljima preduvjet je uspješne prilagodbe djeteta. Ona u velikoj mjeri ovisi o kompetencijama odgojitelja i njihovoj spremnosti da svojom stručnošću uspostave socio-emocionalnu vezu s djetetom kao „drugi roditelj“, uz osjećaj sigurnosti, prihvaćanja i povjerenja.

1. DJEČJE JASLICE

Odgojno-obrazovno područje rane i predškolske dobi postalo je predmetom dubljeg istraživanja i proučavanja 80-ih godina XX. stoljeća. Do tada je bilo zapostavljeno. Rad s djecom u predškolskim ustanovama postaje planski, vodi se dokumentacija i sistematizacija. U početku se rad grupa djece jasličke dobi odnosio isključivo u pružanju pravilne ishrane i njege djeteta. Unaprijed planirani programi za djecu jasličke dobi, smatrali su se nepotrebnima (Stevanović, 2002). Dječje jaslice predstavljaju ustanovu za njegu, odgoj, socijalnu i zdravstvenu skrb djece od šest mjeseci do treće godine.¹

„Dolaskom djeteta u odgojnu grupu jaslica mijenja se način njegova življenja, što najčešće izaziva emocionalne teškoće, frustracije, a ponekad ekstremne neprilagođenosti i šokove“ (Miljak, 1991:23 prema Stevanović, 2002).

Stevanović (2000) ističe sljedeće prednosti boravka djece u odgojnoj grupi jaslica:„

- „Rano uspostavljanje socijalnih kontakata,
- Participiranje u igri s drugom djecom i razvijanje socijalne interakcije s drugom djecom,
- Učenje od ponašanja drugog djeteta,
- Stjecanje društvenih navika (život i igra u većem socijalnom okruženju),
- Suradnja u zajedničkoj aktivnosti, (igri), čime se razvija tolerancija, demokratičnost, empatičnost, prijateljstvo,
- Vježbanje u neverbalnom i verbalnom komuniciranju s drugom djecom, raznoliki smjerovi komunikacije: s odgajateljicom, djecom u skupini (vršnjacima), s drugom (starijom) djecom.“(Stevanović, 2000:96).

Montgomery (2020) smatra da djeca mlađe dobi u ovom periodu pohađanja jaslica najefikasnije uče i upijaju kad ih doista zanima sadržaj ili aktivnost koja se provodi. Zbog toga roditelji ne bi trebali imati očekivanja od djece, za nešto za što djeca još uvijek nisu spremna ili sposobna. Nenadić (2002:8) navodi da je pretpostavka uspješnog rada s djecom ove dobi „razumijevanje načina na koji ona uče te onoga što je poticajno za njihov socijalni i emocionalni razvoj“ (Nenadić, 2002:8).

¹ *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 28. 5. 2022. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15571>>.

Stevanović (2000) naglašava potrebu da jasličku grupu vodi stalno isti odgojitelj do polaska u stariju vrtićku skupinu. Također, da se broj djece u skupini ne mijenja kako bi se djeca osjećala sigurnije. Sve su to temelji za stvaranje socio-emocionalnih veza s odgojiteljem i ostalom djecom te udovoljavanje individualnom dječjem načinu funkcioniranja u skupini.

2. ULOGA OBITELJI U PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE

Dobro je poznato da obitelj predstavlja najadekvatnije okruženje u kojoj dijete može odrastati. Obitelj ima dužnost pružiti djetetu sve što je potrebno za njegov napredak. Kod dobrog roditeljstva, kako autori Rosić i Zloković (2002) naglašavaju, poželjna je i optimalna posveta i prilagodba dječjim potrebama kako bi ono moglo napredovati u svim aspektima svoga razvoja. Za Montgomeryja (2020), odgoj predstavlja osposobljavanje djeteta da se u budućnosti nauči samo snalaziti. Iz navedenoga je moguće zaključiti kako je uloga obitelji u procesu osamostaljivanja i prilagodbe djeteta na novo okruženje kao što su jaslice, izuzetno važna. Lučić (2007) ističe da u procesu odgoja i obrazovanja, roditelji imaju jednu od ključnih uloga u stvaranju emocionalne stabilnosti djeteta. Ta se uloga odvija na razne načine, kao što je pripremanje i ostvarivanje odgojno-obrazovnog procesa u ustanovi predškolskog odgoja (Lučić, 2007).

Od treće četvrtine prve godine djeteta, sve do druge godine, privrženost između djeteta i roditelja je najkonkretnija. Kako dalje navode autorice Starc, Čudina, Obradović, Pleša, Profacai Leticica pokazatelji potpune privrženosti su: „strah od neznanaca, negodovanje zbog odvajanja od skrbnika i sigurnost i hrabrost kad je skrbnik u blizini" (Starc, Čudina, Obradović, Pleša, Profaca i Leticica, 2004:84). Potpuna privrženost roditeljima se stoga može interpretirati jednim od važnih uzroka potencijalnih problema prilikom prilagodbe djeteta na jaslice.

Ima autora koji su zagovornici odgoja djeteta u obitelji u prve tri godine njegova života. Tako Stevanović (2000) navodi istraživanja koja dokazuju da je za dijete najzdravije okruženje, okruženje njegove obitelji, pogotovo u prve tri godine života. Dom i obitelj u kojem dijete odrasta, mogu biti i skromni, ali svakako će doprinijeti više nego da je dijete smješteno u najbolju ustanovu. Ako dijete u prve tri godine nema mogućnosti provesti u svom domu, sa svojom obitelji, može nastati trajna šteta. Obitelj se smatra najprirodnijom zajednicom koju spaja zajednički život, međusobno povjerenje, ljubav i poštovanje, ističe Stevanović (2000).

Dijete je odraz svoje obitelji, jer prva iskustva koja stječe od rođenja pa nadalje, sve proživljava kroz svoju obitelj., Obitelj je mjesto gdje se dijete razvija tjelesno, intelektualno, gdje razvija svoje osjećaje i osobnost, socijalne i moralne vrijednosti te

gdje se stvara i razvija obiteljski identitet“ (Rosić, Zloković, 2002.). Ovo je razdoblje poprilično zahtjevno, pogotovo za roditelje. Polaskom djeteta u predškolsku ustanovu, njegovi osjećaji postaju sve složeniji te se počinje sve jasnije izražavati. Takve promjene utječu i mijenjaju roditeljsku zadaću (Montgomery, 2020).

Majka i otac, kao dvije odrasle osobe, za dijete predstavljaju uzor koje dijete oponaša te uz njih prolazi kroz proces identifikacije. Tijekom tog procesa, ono stvara svoju individualnost usvajanjem roditeljskih stavova i onih iz svoje okoline. Nadalje, kako Stevanović (2000) ističe, što je dijete mlađe dobi, identifikacije je jača, a odnosi se na to da se ono poistovjećuje sa svojim uzorom te poprima njegove oblike ponašanja. U tom periodu, dijete još nije dovoljno kritično da bi moglo procijeniti što je pozitivno, a što negativno. Kroz identifikaciju stvara nova iskustva te na temelju toga stvara zaključke. U slučaju da dijete ne uspije proći kroz proces identifikacije sa svojim najbližima, ono će biti zakinuto za zdravo formiranje ličnosti. Bez identifikacije, ne može se formirati čvrsta ličnost, već povodljiv, impulzivan i kolebljiv karakter, navodi Stevanović (2000).

Česta i čvrsta interakcija s obitelji i roditeljima u najranijem djetinjstvu te smanjeni interes za interakciju s drugim osobama, može utjecati na proces uključivanja djeteta u predškolsku ustanovu, pa tako i u jaslice. Rosić i Zloković (2002) navode kako djeca smatraju da su one osobe koje za njih čine obitelj posebne, jer s njima proživljavaju mnogo kvalitetnog, zajedničkog vremena. U periodu mlađe dječje dobi, dijete je u češćoj interakciji sa svojom obitelji. Nema pretjeran interes za drugim osobama i interakcijom s njima, što se postupno mijenja kako dijete odrasta. Iako dođe do perioda u kojem obitelj nije više centar svijeta za dijete, to ne znači da gubi svoj utjecaj na dijete. Dapače, obitelj i dalje služi kao primjer koji dijete svakodnevno upija. Međutim, odrastanjem djeteta, osim obitelji, veliki primjer postaje okolina izvan obitelji kroz koji dijete razvija svoje kompetencije.

„Obitelj kao skupinu odlikuju:

- složene interakcije, tijekom kojim se razvijaju modeli ponašanja njenih članova
- izrazita emocionalna povezanost članova obitelji i skupine u cjelini
- jak utjecaj na razvoj osobnog i skupnog identiteta i psihološkog integriteta osobe
- kontinuitet i trajnost veza među članovima

- stjecanje iskustva odgojne naravi koja su nužna za socijalnu integraciju, preuzimanje društvenih uloga i odgovornosti mladih članova
- poticanje učenja“ (Mušanović, Rosić 1997:118 prema Rosić, Zloković, 2002:37-38).

„Roditelji utječu na čitav socijalni, emocionalni, intelektualni razvoj djeteta što je posljedica kontinuiranog procesa i međusobnog odnosa obitelj – dijete“ (Rosić, Zloković 2002:38). Rezultati nadalje spomenutih 6 komponenata koje Patterson (1992:333 prema Rosić, Zloković 2002:39) spominje, imaju utjecaj na emocionalni i socijalni razvoj djeteta, a to su:

- disciplina
- pozitivno potkrepljenje
- nadziranje dječje aktivnosti i odnosa među vršnjacima, dijeljenje aktivnosti unutar obitelji
- zajedničko rješavanje problema u obitelji.

S druge strane, postoje situacije u kojima okruženje obitelji nije najadekvatnija za dijete i njegov ukupni razvoj. Prema Hall i Kelly (1996:331-343 prema Rosić, Zloković, 2002) važni čimbenici koji utječu na emocionalni, intelektualni i socijalni razvoj djeteta su:

- funkcioniranje u obitelji
- položaj pojedinca u obitelji
- razvijanje novih i obogaćenih oblika suradnje roditelja i škole
- pomoć obiteljima kako bi bile aktivnije u određivanju svoje roditeljske uloge
- pomoć djeci i roditeljima koji ne vode primjerenu brigu o djetetu ili je ona nedostatna.

Kao što je već spomenuto, način na koji će se roditelji, odnosno obitelj ophoditi prema djetetu utječe na njegov razvoj pa tako Darling (1999:61 prema Rosić, Zloković, 2002) govori o četiri osnovna stila odgoja djece: stil pretjeranih zahtjeva i očekivanja, autoritaran, autoritativan i permisivni stil odgoja. Montgomery (2020) ističe kako je veoma važno da u periodu kada dijete krene pohađati predškolsku ustanovu, zna da će od roditelja dobiti potrebnu utjehu.

Sve navedene karakteristike obitelji potvrđuju njenu veliku ulogu u razvoju djeteta, što posredno ili neposredno utječe na prilagodbu djeteta na jaslice, uspostavljanje socijalno-emocionalnih veza između djeteta i odgojitelja, uspostavljanje osjećaja sigurnosti, prihvaćanja i povjerenja.

2.1. ULOGA OCA U PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE

Vrativši se u neko prošlo vrijeme, muškarci su u svoju ulogu očeva trošili mnogo manje vremena i snage, nego danas. S vremenom se sve mijenja pa tako se danas očekuje sve aktivnija uloga oca u životu djeteta, čak i prije samog njegovog rođenja. Više nije samo na majci moć prepoznavanja i zadovoljavanja dječjih potreba, već i očevi pokazuju brigu i interes za roditeljstvo.

Muškarce se nastoji motivirati i obrazovati da aktivno sudjeluju i preuzmu svoju ulogu u odgoju djeteta, kroz organiziranje raznih projekata. Time se pokušava probuditi svijest o važnosti preuzimanja odgovornosti za dječji razvoj. Cilj je pokazati očevima da pružaju svojoj djeci ljubav, svoje vrijeme te potrebnu pomoć. Kontinuirano poticanje brige oca, ima pozitivan utjecaj na kvalitetu djetinjstva, a kasnije i odraslu dob (Rosić, Zloković, 2002). Prema Stevanoviću (2000:132) otac je „nosilac pravog autoriteta, pun je iskustva i životne mudrosti“.

Otac je uz majku najvažnija je odrasla osoba u životu djeteta. On može i treba sudjelovati u pripremi djeteta na odlazak i boravak u jaslicama. Ohrabrujući ga, pružanjem podrške i ljubavi prilikom dovođenja i odvođenjem djeteta iz jaslica, otac pomaže u prilagodbi djeteta. Pozitivna motivacija od strane oca posebno je važna u prvim danima boravka djeteta, kada se ono može osjećati napušteno, ne samo od majke već i od oca. U tim danima, otac treba biti vedar, suosjećajan, strpljiv, brižan i u potpunosti posvećen djetetu. Zajedno s majkom treba promatrati dijete prilikom odlaska u jaslice i nakon dolaska kući, pratiti njegovo ponašanje i eventualne promjene u odnosima s drugima. Suradnja oca s odgojiteljima omogućuje stalnu razmjenu informacija o svemu što je potrebno da djetetov razvoj poprimi svoj normalni tijek. Razumijevanje djetetovih osjećaja omogućuje i razumijevanje njegovog ponašanja, interesa te svega što nova jaslička okolina unosi u djetetov život.

2.2. ULOGA MAJKEU PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE

U modernom svijetu žene su svoje sposobnosti pokazale na mnogo područja. Aktivno djeluju na poslovnom planu, dok se istovremeno posvećuju obiteljskim vrijednostima. Kada je obitelj u pitanju, žena odnosno majka, ima jednu od najvažnijih uloga, pružanje bezuvjetne ljubavi. Djetetov prvi doticaj s drugom osobom je doticaj sa svojom majkom. Za nju se prvo veže. Majka je prema Stevanoviću (2000:132) „utjelovljena briga i ljubav, nosilac radosti, udobnosti i one topline, koja je naročito potrebna za duševno zdravlje malenog djeteta“.

Prilikom prilagodbe djeteta na jasllice moguće su različite reakcije. Na planu emocionalnih reakcija može se javiti ljutnja, plač, razdražljivost, nezadovoljstvo, neutješnost, agresivnost, odbijanje kontakata i hrane. Majka je osoba koja može najbolje razumjeti uzroke takvog ponašanja djeteta, najbrže ga utješiti, umiriti ako plače...Ukoliko se kod djeteta jave tjelesne reakcije poput bolova u trbuhu, probavne smetnje, povraćanje, glavobolja, pad imuniteta i slično, može potražiti stručnu pomoć. Moguće regresije u ponašanju ili ostale promjene u ponašanju kod kuće, (ako je dijete plačljivije, manje zainteresirano, obavlja nuždu u gaćice, sisa palac, tepa i slično), majka će (zajedno s ocem) brzo prepoznati i na njih moći reagirati. Pokazatelji separacijske anksioznosti kao što su strah od odvajanja, koje se očituju burnom emocionalnom reakcijom, prirodna su i očekivana pojava u fazi prilagodbe djeteta na koju roditelje treba upozoriti i dati im potrebna objašnjenja i pomoć.

2.2.1. DOJENJEU VRIJEME PRILAGODBE DJETETA NA JASLICE

Prema Anđelković (2007:30-31), majčino mlijeko zadovoljava potrebe za tekućinom i hranom kod djece. Osim toga, dijete dojenjem zadovoljava emocionalne, psihičke i kognitivne potrebe. Međunarodne organizacije daju preporuke o periodu dojenja djeteta i smatraju da bi dojenje trebalo trajati do navršenih godinu dana djeteta, dok druge smatraju do navršene 2 godine. Mimo tih preporuka, period dojenja ovisi o želji djeteta i majke. Anđelković nadalje navodi kako svojstva majčinog mlijeka jačaju imunitet i stvaraju zaštitu od raznih bolesti kod djece. Mlijeko sadrži antitijela i izvor je

nutrijenata. Prema istraživanjima, period od samo 6 mjeseci dojenja ima učinkovito djelovanje na sprječavanje razvijanja astme i alergija.

Period dojenja daje djetetu utjehu i sigurnost te ublažava frustracije. Normalno je, čak i poželjno da se dojenje produži. Polaskom djeteta u jaslice, raspored dojenja će se promijeniti i prilagoditi novoj rutini. U fazi prilagodbe djeteta na jaslice, noćno će dojenje biti češće. Smatra se normalnim da dijete u tom periodu pokazuje velik interes za dojenje. Dijete nadoknađuje vrijeme koje nije provelo zajedno s majkom. Na taj se način održava bliskost između djeteta i majke te pomaže djetetu u privikavanju na novu okolinu.

3. PRIPREMA ZA POLAZAK DJETETA U JASLICE

Prije polaska djeteta u jaslice nužna je priprema roditelja, a od iste je važnosti, kako Stevanović (2000) navodi, priprema jaslica, odnosno odgojitelja na dolazak novog djeteta u skupinu. Prije početka pohađanja jaslica odgojitelj ima mogućnost posjetiti obiteljski dom u kojem se nalazi dijete kako bi se upoznao s roditeljima i obiteljskim okruženjem ili može pozvati roditelje u jaslice.

S obzirom na to da odgojitelj ima prethodnog iskustva s pripremom i prilagodbom djeteta na novu okolinu, važno je da pomogne i savjetuje roditelje kako se priprema treba odvijati. Roditelji se mogu posavjetovati s odgojiteljem na dogovorenom roditeljskom sastanku ili u pisanom obliku, gdje će dobiti informacije kako će njihovo dijete biti zbrinuto te kako će se odvijati dan dok je njihovo dijete u jaslicama (Starc i Miljak 1986:9 prema Stevanović 2000:86).

Od velike je važnosti upoznavanje roditelja i odgojitelja te informiranje roditelja o načinu funkcioniranja skupine (program, prehrana, aktivnosti, njega, odmor...). Prije nego dijete počne pohađati jaslice, važno je informirati se o njegovim osobinama, potrebama i zdravlju. Smatra se poželjnim da prije službenog uključivanja u jaslice, dijete barem jednom posjeti okolinu u kojoj će se nalaziti. U dogovoru s roditeljima, potrebno je odrediti tko će i kada dolaziti po dijete, koliko će dijete vremenski boraviti u jaslicama prvih dana te kako će se odvijati rastanak roditelja od djeteta (Nenadić, 2002). Međutim, koliko god se sudionici pripremali na proces prilagodbe, odvajanja i ostalih popratnih reakcija djece, autorice Sokač, Mašković, Josić i Drožđan (2018) ističu kako nije nemoguće pripremiti se u potpunosti. Dodaju kako tajna leži u stavu roditelja i njihovom mišljenju.

Odgojitelj ima odgovornost uputiti roditelje u sva dešavanja u jaslicama pa tako ih treba i upozoriti kako se u vrijeme prilagodbe djeteta na jaslice mogu javiti poteškoće koje će morati skupa prebroditi. Te se poteškoće javljaju kao reakcija djeteta na novu okolinu, odnosno dijete se zbog nove okoline može početi neprilagođeno ponašati. Potrebno je uputiti roditelje kako da reagiraju u tim situacija, kad je bitno da reagiraju te kako će znati da se dijete prilagodilo na nove uvjete i okruženje. Dobivenim informacijama od odgojitelja, roditelji trebaju steći povjerenje u jaslice kao instituciju koja obavlja stručan rad s djecom čiji je krajnji cilj razvoj i napredak djeteta (Starc i

Miljak 1986:9 prema Stevanović 2000:88). S obzirom na navedeno, moguće je zaključiti da je ključna uloga za brzu i efikasnu prilagodbu djeteta, zapravo aktivna, jasna i kvalitetna komunikacija između roditelja i odgojitelja.

4. PROCES PRILAGODBE DJETETA NA JASLICE

Prvi veliki korak u odvajanju djeteta od roditelja je polazak djeteta u jaslice. Termin prilagodba² predstavlja promjenu u biološkoj strukturi ili načinu života pojedinca ili populacije koja omogućuje opstanak u određenome okolišu. Polaskom u jaslice dijete ulazi u novu sredinu, okruženo je novim prostorom, novim prijateljima i odgojiteljima, susreće se s novim pravilima i stječe nove navike. Nemoguće je očekivati da djeca, pogotovo mlađe dobi, neće pokazati emocionalne reakcije na sve te promjene i novosti koje su ih dočekale. Osim što se po prvi put susreće s odgojiteljem, dijete upoznaje i velik broj nove djece, svojih vršnjaka. Takve okolnosti za dijete mogu predstavljati dodatnu teškoću ukoliko ono nema braću ni sestre. To se očituje kroz, na primjer, iskazivanje straha ili agresivno ponašanje kod djeteta (Stevanović, 2002).

Djetetu svakako neće biti lako što ga roditelj po prvi put ostavlja u jaslicama, ali autorice Sokač, Mašković, Josić i Drožđan (2018) savjetuju kako je od velike koristi, da prije nego što krene u jaslice, dijete ode na čuvanje kod drugog člana obitelji. Na taj način dijete obogaćuje svoje socijalno iskustvo, shvaća situaciju da je to kratkotrajno te da će se roditelj vratiti po njega. Prikupljanje takvog pozitivnog iskustva, vodi bržem prihvaćanju novih okolnosti ubuduće.

Dijete od prve do druge godine, pokazuje i dalje jaku privrženost za jednu ili više osoba. Tijekom prvih dana pohađanja jaslica, javlja se osjećaj straha, što se manifestira skrivanjem iza roditelja ili plakanjem. Nakon toga, u dobi od druge do treće godine, dijete počinje prihvaćati rastanke, ali počinje pokazivati ljubomoru, kao oblik privrženosti (Starc i sur., 2004).

Proces prilagodbe djeteta na jaslice, odnosno novu okolinu, uključuje niz raznih čimbenika, kako bi prilagodba bila što manje stresna za dijete. Kroz proces prilagodbe, ne prolazi samo dijete, već njegov roditelj i odgojitelj koji ga preuzima. Važno je da roditelj stekne pozitivnu sliku o okolini u kojoj pušta dijete pa time raste i njegovo povjerenje da će njegovo dijete biti adekvatno zbrinuto (Došen-Dobud 2004).

„Prilagodba djeteta novim uvjetima ovisi o individualnim karakteristikama djeteta i o objektivnim i subjektivnim uvjetima u grupi.“(Miljak 1991:23 prema Stevanović, 2000:41).Posebice kada je riječ o djeci jasličke dobi, kod roditelja se može javiti briga

²Prilagodba, preuzeto s: <http://struna.ihij.hr/naziv/prilagodba/21358/>, 27. svibnja 2022.

hoće li njihovo dijete biti čisto, sito, hoće li se povrijediti ili plakati. Te brige se u roditeljima povećavaju ako je djetetova reakcija pri ostavljanju, plač i tuga (Puvačić, 1981). Proces prilagodbe ovisi i o ovim čimbenicima:

- starosti djeteta
- individualnim osobinama djeteta
- stupnju psihofizičkog razvoja i zdravstvenog stanja djeteta
- kontaktima s većim brojem djece i odraslih
- iskustvima koje dijete ima pri odvajanju od roditelja
- pripremama za polazak u jaslice
- odnosu roditelja i djeteta te
- stavovima roditelja.

Starc i Miljak (1986:10—11) navode kako je za uspostavu komunikacije odgojitelja s djetetom od ključne važnosti stvaranje bliskosti, odnosno uspostavljanje socio-emocionalne veze. Uspostavljanjem socio-emocionalnog odnosa s odgojiteljem, dijete polako gubi strah od novog okruženja i odvajanja od roditelja, počinje se osjećati prihvaćeno i pokazuje povjerenje. Ovo se razdoblje uspostavljanja odnosa između odgojitelja i djeteta naziva adaptacijskim razdobljem, u kojem se dijete mora prilagoditi raznim novim zahtjevima, iako još ne zna kontrolirati svoja emocionalna stanja i reakcije. Djeca svoje emocije izražavaju od najranije dobi. Specifično je što u toj dječjoj dobi, kako Nenadić (2002) naglašava, izražavanje emocija nema dugotrajnost, ali ima intenzitet. Javljaju se oprečne emocije, što znači da će dijete u jednom trenu odbiti ponuđenu stvar vrišteći, a u drugom trenu, tražit će nježnost.

Vrijeme trajanje prilagodbe može biti lagano, srednje i teško. Kad je u pitanju već razvijena emocionalna veza između djeteta i roditelja, prilagodba traje između 10 i 15 dana, što predstavlja laku prilagodbu, dok 30 dana traje srednje teška prilagodba. Ako je djetetu potrebno duže od 6 mjeseci kako bi se adaptiralo, onda je riječ o teškoj prilagodbi (Tatalović, Vorkapić, Mihić, Čargonja-Pregelj, 2015).

Reakcije i ponašanje djece mlađe od 18 mjeseci se u adaptacijskom periodu mogu manifestirati na razne načine. Kroz plač, odbijanjem hrane, odbijanje kontakta s odgojiteljem zbog straha od nove osobe, ne ispuštanjem prijelaznog objekta ili na primjer, sabotiranjem vremena koje je predviđeno za odmor, odnosno spavanje. Djeca koja su malo starija, uz gore navedene reakcije na adaptacijski period, još

izražavaju ljutnju, dozivaju roditelje, ne dozvoljavaju odgojitelju da ih smiri ili presvuče. Ona djeca koja donekle kontroliraju svoje emocije, iskazivat će reakcije na prilagodbu tako što će stajati pored vrata, neće ispuštati svoju obuću za van, zapitkivat će za roditelje, neće se odazivati na poziv odgojitelja i slično. Zbog toga stvaranje socio-emocionalnog odnosa između odgojitelja i djeteta ima veliku važnost jer će se dijete osjećati sigurno, neće tražiti neposrednu blizinu te osobe te će se bezbrižno upustiti u interakciju s ostalom djecom. Dijete će svoje povjerenje graditi kroz zajedničke aktivnosti, na primjer u vrijeme hranjenja ili presvlačenja. Na odgojitelju je odgovornost da se prilagodi djetetu, ima razvijenu osjetljivost te da svoje ponašanje prilagodi djetetovim očekivanjima (Starc i Miljak, 1986:10-11 prema Stevanović, 2000).

Slika 1 – Dijete predškolske dobi plače pri rastanku s majkom u jaslicama (Izvor:

https://www.google.com/search?q=daycare+drop+off+cry&tbm=isch&ved=2ahUKEwiTqbnYprD6AhWhkP0HHVG0A40Q2-cCegQIABAA&oq=daycare+drop+off+cry&gs_lcp=CgNpbWcQAzoECCMQJzoECAAQEzoGCAAQHhATUJMHWKUNYPwQaABwAHgAgAGIAogBoAaSAQUwLjQuMZgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&sclient=img&ei=knkwY5OYKaGh9u8P0eiO6Ag&bih=600&biw=1349&hl=hr#imgsrc=JTkKApkYZ_bQ1M

Za vrijeme prilagodbe potrebno je podmiriti djetetove psihosocijalne i primarne potrebe. Primarne potrebe su potrebe za pitkom vodom, zrakom, hranom, kretanjem, izlučivanjem... Može se dogoditi problem da djeca s dobrim apetitom, krenuvši u jaslice, izgube apetit ili povraćaju od silnog uzbuđenja. Zato bi prilagodba na hranu u odgojno-obrazovnoj ustanovi trebala biti postepena. Određena hrana zbog svojih

svojstava, na primjer konzervirana hrana i određeno voće, trebala bi se izbjegavati jer bi mogla nepovoljno utjecati na dječji organizam. Važno je da je hrana prilagođena dobi djeteta, odnosno da ju dijete može pravilno žvakati. Također, vrijeme spavanja u adaptacijskom periodu kod neke djece može izazvati strah. Ako je strah vidljiv, potrebno je iskustvo spavanja odgoditi te vrijeme spavanja prilagoditi potrebi djeteta. U ovoj su fazi od velike pomoći prijelazni objekti (duda, igračka), koji djeci pružaju osjećaj sigurnosti te ih podsjećaju na dom. Kako bi sve navedeno što mirnije prošlo, na odgojitelju je da u razgovoru s roditeljima djeteta, dozna koje su djetetove navike i potrebe (Rončević, 2006).

Slika 2 - Prijelazni objekti (automobil i kocka), Dječji vrtić Dobrilići, Pula

Slika 3 - Prijelazni objekt – deka, Dječji vrtić Dobrići, Pula

4.1. ULOGA ODGOJITELJA U PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE

Uzevši u obzir da je svako dijete individua za sebe, zaključujemo da su i pristupi, odnosno interakcija s djecom drugačiji. Individualni pristup odgojitelja prema djetetu još je naglašeniji u vrijeme prilagodbe. Dijete, kao i roditelj, mora steći povjerenje u odgojitelja, doživjeti ga pouzdanim, nježnim i empatičnim kako bi se što prije moglo osloboditi i opustiti u novoj okolini. (Došen-Dobud, 2004).

Kako bi se dijete što jednostavnije uključilo u odgojnu grupu, od velike je važnosti uspostavljanje afektivne komunikacije s odgojiteljem. Na taj se način između njih stvaraju socio-emocionalne veze, što se kasnije proširuje i na odnose s ostalom djecom. Za stvaranje takvih veza između djeteta i odgojitelja, potrebna je socijalna interakcija i stimulacija, a na temelju toga, stvaraju se uvjeti za međusobnu komunikaciju (Miljak 1991:23 prema Stevanović 2000).

Mlađa djeca koja su tek počela hodati, kako Leach (2004) navodi, za verbalno izražavanje još uvijek nemaju dovoljno znanja pa svoje misli iskazuju kroz reakcije ili izražavaju djelima te isto traže za uzvrat. Djeci se u toj dobi ne može samo objašnjavati, nego treba i primjerom pokazivati. Uplakanom djetetu odgojitelj mora ponuditi interakcije koje bi ga mogle zaintrigirati i potaknuti da zaboravi zašto je plakalo. Nije pravilo da će dijete prihvatiti i upustiti se u svaku interakciju koju odgojitelj ponudi. Ono će ju možda ignorirati, ali uvijek postoji mogućnost da će drugo dijete pokazati interes za ponuđenu aktivnost (Došen-Dobud, 2004).

Stevanović (2002) također naglašava važnost uloge odgojitelja u prilagodbi djeteta na jaslice i objašnjava da odgojitelj ostvaruje komunikaciju na način da najprije komunicira samo s jednim djetetom, potom uključuje drugo dijete, a zatim cijelu odgojnu skupinu. Interakcija kroz igru dvoje djece, dovodi do uključivanja i trećeg djeteta, na primjer pokazivanjem najdraže igračke, što vodi do prvih socijalnih kontakata. Tijekom ovog procesa odgojitelj stvara temelje pozitivnog odnosa s djetetom te postepeno dobiva njegovo povjerenje. Na odgojitelju je da ostane smiren, nježan te pruža djetetu dovoljno razumijevanja, prostora i mogućnosti kako bi se prilagodilo bez dodatnih opterećenja. Prema Stevanoviću (2000:284), odgojitelj mora biti:

- pristupačan

- korektan
- društven
- strpljiv
- snalažljiv
- humorističan
- sposoban za uspostavu kontakta i pružanje pomoći djeci.

Nepoželjno je da ako je u svojim ponašanjima odgojitelj nervozan, nekorektan i da kažnjava djecu.

Kako se vremena mijenjaju, tako se mijenjaju stavovi i pogledi na rad odgojitelja, na svim razinama predškolskog odgoja pa tako i u jaslicama. Nekad se odgojitelj smatrao subjektom odgojnog procesa te je u radu s djecom, njegova uloga zadovoljavala tradicionalna očekivanja. S obzirom na to da predškolska ustanova postaje dio svakodnevice djeteta, mjesto gdje provodi vrijeme, druži se s vršnjacima i uči, Stevanović (2000) ističe kako uloga odgojitelja počinje biti još zahtjevnija te sa sobom nosi veliku odgovornost. Sada su se uloge zamijenile, odnosno odgojitelj se više ne smatra subjektom, već u prvi plan dolazi dijete, a od odgojitelja se očekuje da ispuni ulogu: interpretatora dječjih interesa, moderatora, motivatora, organizatora, prognostičara, koordinatora, dijagnostičara partnera i drugo.

Prema Slunjski (2001), na odgojitelju je da potiče sveukupan razvoj djeteta, zbog toga je teško definirati njegovu točnu ulogu. Treba opažati što djecu zanima i koji su njihovi interesi te na temelju toga stvoriti okolinu u kojoj će djeca razvijati svoje sposobnosti. Odgojitelj mora poticati dječje razmišljanje, dječju interakciju te buditi znatiželju kod djece. To se očekuje i od odgojitelja u jaslicama, posebice u vrijeme prilagodbe djeteta. Odgojitelj treba motivirati dijete da uspostavi interakciju s drugom djecom, prihvati način i ritam rada jaslica, višesatnu odvojenost od roditelja, način prehrane i drugo. To za djecu rane predškolske dobi može u fazi adaptacije (a ponekad i kasnije) predstavljati problem.

Djeca mlađe dobne skupine, posebno jasličke, najefikasnije usvajaju nove sadržaje i uče kroz imitaciju i identifikaciju. Upravo zbog toga je odgojitelj taj na koga se djeca ugledaju i imitiraju ono što radi. On se treba postaviti tako da djeca steknu potpuno povjerenje u njega. U suvremenom radu s djecom na odgojitelju je da prihvati dječju inicijativu, da poštuje individualnost, samostalnost i slobodu, da potiče rješavanje

problema u skupini te da svaki dječji neuspjeh pretvori u mogućnost novog pokušaja (Stevanović 2000). Kako bi odgojitelj imao pravilan pristup i mogućnost individualiziranja zadataka i aktivnosti, mora poznavati dijete i njegove sposobnosti. Tako odgojitelj pomaže djetetu u samom procesu prilagodbe, ali i kasnije. On odaje pozitivnu sliku o sebi te ostaje zapamćen po dobrom u djetetovom sjećanju (Lučić 2007).

Reakcije na prilagodbu djeteta mogu biti sljedeće:

- emocionalne reakcije: ljutnja, plač, razdražljivost, nezadovoljstvo, neutješnost, agresivnost, odbijanje kontakata i hrane
- tjelesne reakcije: bolovi u trbuhu, probavne smetnje, povraćanje, glavobolja, pad imuniteta
- ponašajne reakcije (regresije u ponašanju): plačljivost, manja zainteresiranost za okolinu, obavljanje nužde u gaćice, sisanje palca, tepanje i slično □
- separacijska anksioznost: strah od odvajanja od emocionalno bliskih osoba koje se očituju burnom emocionalnom reakcijom.

Navedene su reakcije u situacijama prilagodbe prirodne i očekivane.

5. SEPARACIJSKA ANKSIOZNOST

U vrijeme polaska djeteta u jaslice mogu se pojaviti problemi kao što je separacijska anksioznost. Separacijska anksioznost je strah od napuštanja sigurnosti emocionalno bliskih osoba ili doma djeteta. U predškolskoj dobi pojavljuje se kao strah od ostajanja u jaslicama/vrtiću ili s tetom čuvalicom, a u školskoj dobi kao strah od škole (školska fobija)³

Kod djece mlađe dobne skupine, jedan od glavnih vidova komunikacije je plač. Djeca plaču iz raznih razloga te kroz plač djeca komuniciraju svoje osjećaje i potrebe, sa suzama ili bez. Period u kojem postoji velika mogućnost češćeg plača, kako Došen-Dobud (2004) spominje, jest upravo vrijeme prilagodbe na jaslice. U tom se periodu dijete mora odvojiti od roditelja što dovodi do separacijskog straha. Taj strah upućuje na krizu kod djeteta koja je uzrokovana odvajanjem od roditelja.

Moglo bi se pretpostaviti da kada dijete jednom prebrodi ovu krizu, ona se više neće manifestirati. Međutim, postoji mogućnost ponovnog proživljavanja te krize. Svako duže izbjivanje djeteta iz jaslica i svoje grupe (zbog bolesti, putovanja ili slično), ostavlja prostora za separacijski strah. To znači da je vrijeme prilagodbe djeteta zapravo puno duže te se ne odnosi isključivo na prvih nekoliko dana ili mjeseci dječjeg boravka u jaslicama. Osim kroz plač, ovaj se strah manifestira dozivanjem roditelja ili dječjim pitanjima kada će roditelj doći po njih (Došen-Dobud, 2004).

S obzirom na navedeno, postavlja se pitanje ostavlja li pohađanje dječjih jaslica negativne posljedice na razvoj djeteta. Rano odvajanje djeteta i majke može izazvati stres, koji kao posljedicu može pripomoći razvoju nesigurne privrženosti na relaciji dijete – majka. Nakon raznih istraživanja, rezultati pokazuju da ne postoji povezanost između dječjeg boravljenja u jaslicama s kvalitetom privrženosti (Belsky, 2009 prema Tatalović-Vorkapić, Čargonja-Pregelj, Mihić, 2015).

Još neki oblici ponašanja i tegobe koje mogu ukazivati na separacijsku krizu su pokazivanje izrazitijeg straha, probavne smetnje te vraćanje djeteta na niži oblik

³Separacijska anksioznost ili strah od odvajanja, preuzeto s:<https://www.roda.hr/portal/djeca/gegavci/separacijska-anksioznost.html>, 25. kolovoza 2022.

ponašanja. Ako je dijete počelo hodati, kada nastupi strah, ono će ponovo puzati (Došen-Dobud, 2004).

6. KAKO OLAKŠATI PRILAGODBU?

Kako bi prilagodba prošla što lakše ne samo za dijete, već i za roditelje i odgojitelje, potrebno je upoznati dijete s novom okolinom i osobama u njoj, prije no što dijete počne redovno pohađati jaslice. Iako su djeca te dobi još uvijek premala da bi u potpunosti shvatila gdje idu, na roditeljima je da približe djeci situaciju koliko je god moguće. Kako bi dijete dobilo „garanciju“ da će se roditelj po njega vratiti, roditelj može pustiti djetetu neki svoj predmet te pohvaliti dijete što ga čuva kada dođe po njega (Došen-Dobud, 2004).

Važan dio prilagodbe djeteta, odvija se aktivnom komunikacijom i suradnjom između odgojitelja i roditelja. Rezultate suradnje možemo mjeriti tek nakon određenog vremena. Ljubetić (2011) ističe kako su za postizanje kvalitetne odgojno-obrazovne prakse potrebni predani sudionici koji su spremni razumjeti kojim se vještinama moraju koristiti te nastojati unaprjeđivati praksu koja će tek uslijediti. Nadalje, autorica naglašava kako svi sudionici odgojno-obrazovne prakse pravodobnim izražavanjem svojih očekivanja pridonose jasnijoj komunikaciji i potencijalno umanjuju mogućnost nesporazuma ili nezadovoljenih očekivanja.

Iako djeca danas imaju pregršt igračaka i predmeta kojima se mogu igrati i manipulirati, svako dijete ima jedan ili dva predmeta uz koje je najviše vezano, što mu daje sigurnost i olakšava povremeno napuštanje svojega doma. To mogu biti dude, mekane lutke, dekice i slično, a zajednički im je naziv prijelazni objekt (Došen-Dobud, 2004.). Prema tom objektu može se vidjeti velika privrženost od strane djeteta te se smatra da taj predmet u dječjim rukama ima „moć uspostavljanja prisutnosti u odsutnosti“ (Zlotovitz, 1982:36 prema Došen-Dobud, 2004).

Stevanović (2000) smatra kako je igra najjednostavniji oblik socijalne prilagodbe. Dijete će, boraveći u jaslicama, gledati drugu djecu kako se igraju te će im se s vremenom poželjeti pridružiti u igri, neovisno o tome ako će se dijete pridružiti skupini ili se samo okupirati s određenom igračkom. Dijete će se efikasnije i brže prilagoditi ako je njegova potreba za kretanjem i igrom zadovoljena. Zbog toga je bitno da je prostor u jaslicama poticajan i uređen tako da nudi pregršt sadržaja te da je taj sadržaj dostupan djeci.

Prostor u kojem djeca borave, svakako mora biti prilagođen, adekvatan i odgovarati njihovim potrebama. Vodeći se tom tezom, Katz i McClellan govore kako odgojitelji mogu osigurati poseban kutak u prostoru jaslica, kako bi djeca imala mjesto gdje se mogu odvojiti od ostalih, odnosno isključiti iz interakcije s njima kada im postane previše.

U kontekstu emocionalne prilagodbe djeteta na jaslice, Berk (2025:54) ističe: „Ako se dijete boji biti u vrtiću, saznajte čega se plaši, odgajateljice, djece ili možda bučne i prometne okoline. Pružite dodatnu podršku prateći dijete i postupno smanjujući vrijeme vaše prisutnosti“ (Berk, 2015:54). Ova preporuka vrijedi i za dijete koje pohađa jaslice, posebice ukoliko se strah javlja na početku prilagodbe. Odgojitelj stoga treba činiti sljedeće:

- uzimati u obzir dječji strah i ne prisiljavati djecu ni na što čega se boje
- prihvatiti djetetove emocije, odnosno ne ignorirati ih
- ponašati se dosljedno i ne dopuštati iznenadne promjene ponašanja.

Odgojitelj će olakšati djetetu prilagodbu na jaslice ukoliko pruža ljubav i sigurnost.

Za bržu integraciju djeteta u kolektiv, odgojitelj treba:

- pažljivo promatrati djecu
- imenovati djetetovu emociju
- koristiti različite riječi za imenovanje njihovih osjećaja
- pomagati djeci u razumijevanju tuđih osjećaja i iskazivanju drugima vlastitih osjećaja
- razgovarati s djecom o osjećajima i pomagati djeci da svoje osjećaje pretoče u riječi
- prihvaćati djetetove emocije i sprječavati neprimjerna ponašanja
- stvarati prilike za međusobnu interakciju djece
- osiguravati dovoljno prostora i didaktičkog materijala kao poticaja za druženje i komunikaciju djece te
- koristiti pohvale ističući pozitivna ponašanja.

Socijalno-emocionalni razvoj djeteta počinje već od rođenja, stoga je važno da se djeca u jaslicama osjećaju voljenima i prihvaćenima čak i ako neko njihovo ponašanje ne može biti prihvaćeno. Dijete već u prvim mjesecima svoga života razvija osjećaj sigurnosti i povjerenja. Stoga je u jaslicama važno razvijati djetetovo samopouzdanje, povjerenje u svijet i ljude oko njega, te stvarati pozitivan stav: „*Ja sam voljen i ovaj je svijet za mene siguran.*” Razvoj samopouzdanja, povjerenja i samostalnosti bit će unaprijeđeno ako u odraslima dijete nađe utjehu i ohrabrenje. Svakodnevnom interakcijom s vršnjacima i odraslima, djeca razvijaju sposobnost emocionalne regulacije koja je za fazu prilagodbe posebno važna.

7. RANA SOCIJALIZACIJA U KONTEKSTU PRILAGODBE DJETETA NA JASLICE

Dijete uči i oponaša ono što vidi, čuje, i ono što mu se pokaže. U procesu socijalizacije roditeljstvo i dalje ima glavnu ulogu u stvaranju temelja pristojnog ponašanja, stvaranja navika i poštivanja pravila te uspostavljanja socio-emocionalnih odnosa. Stvaranje takvih temelja olakšat će djetetu prilagodbu na nove izazove koji ga očekuju u jaslicama. Svoje prve odnose s ljudima dijete razvija s članovima obitelji koji bi ga trebali pripremiti za naredne socijalne interakcije s vanjskom okolinom (Rosić, Zloković, 2002).

Dojenče razvija osjećaj sigurnosti i povjerenja pomoću pozitivnog odnosa s odraslima u svojoj okolini. Razvoj tog osjećaja nužan je za daljnji razvoj samopouzdanja djeteta. To će biti od iznimne važnosti pri uspostavljanju interakcija s vršnjacima u jaslicama (Bredenkamp 1996:12-13 prema Stevanović 2000). Autori Rosić i Zloković (2002) ističu važnost pozitivnih odnosa između roditelja i djeteta od dana njegova rođenja te ključnu ulogu obitelji u socijalnom razvoju djeteta.

U razdoblju od prve do druge godine života, dijete je zainteresirano za interakciju s vršnjacima. Usklađuje svoje ponašanje, ponašanje drugih kao što je korištenje sličnih igračaka tijekom igre. Starc i dr. (2004) navode kako su u tom periodu učestaliji sukobi zbog dijeljenja igračaka te da se dijete sve više sporazumijeva govorno. U razdoblju od druge do treće godine manifestira se česta, ali usputna interakcija između djece te sukobi s vršnjacima i odraslima. Proces socijalnog sazrijevanja vidljiv je tijekom cijelog boravka djeteta u jaslicama.

Slika 4 – Interakcija novoupisanog djeteta s djevojčicom iz jasličke skupine, Dječji vrtić Dobrilići, Pula

Prema Stevanović (2000), socijalni se odnosi moraju učiti, a to se najbolje uči kroz suradnju djeteta s odgojiteljem, s drugim djetetom, skupinom vršnjaka ili starijom djecom i odraslima. U jaslicama, spomenute kontakte dijete uspostavlja postepeno, od samog početka boravka u njima. Suradnjom i igrom s djecom, ono razvija svoje razvojne potencijale, pa tako i socijalne kompetencije. Uloga je odgojitelja da u tom procesu dobro smišljenim pedagoškim metodama i postupcima pomogne djetetu u svim aspektima njegova razvoja, a posebice na planu socijalno-emocionalnog razvoja.

7.1. SOCIJALNE KOMPETENCIJE

Socijalne kompetencije se ističu kao mogućnost uspostavljanja i održavanja odnosa s vršnjacima, što se može pratiti već nakon prvih dana boravka djeteta u jaslicama. Pojedinaac koji može iskoristiti svoje poticaje i poticaje iz okoline, smatra se kompetentnim, odnosno sposobnim za aktivno sudjelovanje u zajednici u kojoj se nalazi. Djeca kroz interakciju s vršnjacima i odraslim osobama, osnažuju osobne kompetencije te se ona smatraju socijalno kompetentnima (Waters i Sroufe 1983:21

prema Katz i McClellan 1999). „Socijalno kompetentna, samostalna djeca najčešće potječu, iz obitelji u kojima se miješaju toplina i nadzor i vlada ravnoteža između bliskosti i rezerviranosti“ (Rosić i Zloković, 2002).

Slika 5 - Poziv na igru novoupisanog djeteta od strane ostale djece iz jasljičke skupine, Dječji vrtić Dobrilići, Pula

Slika 6 - Novoupisana djevojčica prihvaća i sudjeluje u igri ostale djece iz jasličke skupine, Dječji vrtić Dobrilići, Pula

Svaka kultura na svoj način, uči i određuje kako će se pojedinac ponašati te kako će se odvijati interakcija među djecom i odraslima. Sve se više odgojitelja susreće s djecom koja potječu iz različitih kulturnih sredina, stoga odgojitelj ima ulogu razumijevanja i interpretiranja socijalnog ponašanja djeteta. Odgojitelj ne mora nužno biti upućen u očekivanja i zahtjeve koje određena kultura postavlja, ali mora biti spreman prihvatiti i uvažiti podrijetlo djeteta (Katz, McClellan, 1999). „Socijalno kompetentna mala djeca usklađuju svoje ponašanje s tuđim tako što nalaze zajednički jezik, razmjenjuju informacije i ispituju sličnosti i razlike“ (Waters, Sroufe, 1983:19 prema Katz,McClellan, 1999).

7.2. PROBLEMI SOCIJALIZACIJE U KONTEKSTU PRILAGODBE

Ako uzmemo u obzir činjenicu da je dijete individua za sebe, moguće je očekivati da se neće svako dijete odmah prilagoditi i integrirati u novu okolinu, odnosno, da će se

tijekom prilagodbe na jaslice kod pojedine djece pojaviti problemi. Različiti su uzroci koji dovode do problema socijalizacije djeteta. Događa se da dijete nema dovoljno razvijene vještine za uključivanje u interakciju s vršnjacima, a takve se vještine stječu isključivo kroz neposredno iskustvo. Dijete pokazuje svoje nezadovoljstvo pružanjem otpora i sabotiranjem zajedničkih aktivnosti, postavljenih pravila ili rasporeda kojeg se skupina svakodnevno pridržava (Katz, McClellan, 1999).

Jedan od problema socijalizacije za djecu jasličke dobi jest vrijeme koje provedu sa svojim vršnjacima u grupnom okruženju. Ponekad dijete ne može provesti više od nekoliko sati dnevno s vršnjacima. Jedan od razloga može biti prevelik broj djece u skupini s kojima dijete mora stupiti u kontakt, prevelik za njegovu razinu socijalnog razvoja (Katz, McClellan, 1999).

Sve komponente djetetovog života, posebice u najranijoj dobi, ključne su za proces integracije u novu okolinu. Kada roditelj zakine dijete u pružanju adekvatne skrbi, dijete ne uspijeva razviti svoj puni potencijal. „Brojne studije nalaze kako su djeca s iskustvom nasilja, konflikata, napuštanja, imala poteškoće u stvaranju socijalno prihvatljivog moralnog koncepta“ (Rosić, Zloković, 2002:43). Ukoliko dijete s takvim iskustvom ulazi u jaslice, postoji mogućnost neprilagođenog ponašanja koje će iskazati u kontaktu s ostalom djecom.

8. ISKUSTVA MAJKI O PRILAGODBI DJETETA NA JASLICE

Prilagodba djeteta na jaslice važan je trenutak u životu ne samo djeteta već i njihovih roditelja, posebno majki. Stoga je u dječjem vrtiću i jaslicama „Dobrilići” koji se nalazi u Puli, u rujnu 2022. godine proveden kratak intervju s majkama čija djeca pohađaju ili su pohađala jaslice, o iskustvima koje imaju i kojih se sjećaju u procesu prilagodbe njihovog djeteta. Svoja iskustva iznijelo je 18 majki. Ponudili smo 10 pitanja kako bi slobodno, u pisanoj formi esejskog tipa, iznijeli svoje pozitivno ili negativno iskustvo. Budući da se radi o roditeljima malog broja djece, odgovore ne možemo generalizirati, ali nas mogu usmjeriti na važnost pojedinih aspekata procesa prilagodbe koji su u završnom radu teorijski razmatrani i istaknuti kao značajni.

Prilog 1 - Okvirna pitanja o iskustvima majki tijekom prilagodbe djeteta na jaslice

1. Kako ste se Vi osjećali kada je dijete krenulo u jaslice?
2. Jeste li bili zabrinuti kako će se dijete snaći u jaslicama za vrijeme prilagodbe?
3. Jeste li bili smireni pri ostavljanju djeteta u jaslicama kroz proces prilagodbe?
4. Kakva su bila prva iskustva s odgojiteljima u jaslicama?
5. Koliko je dijete imalo godina kad je počelo pohađati jaslice?
6. Je li dijete plakalo kroz period prilagodbe?
7. Kako je dijete prihvatilo drugu djecu?
8. Koliko je prilagodba trajala?
9. Je li dijete imalo apetita u jaslicama (konzumiranje hrane u jaslicama)?
10. Kako su druga djeca prihvatila njega?

Majka 1: *„Na početku sam bila jako zabrinuta i uplašena, ali smirena kad bih ostavila dijete u jaslicama. U početku sam i ja plakala pri ostavljanju djeteta da me nitko ne vidi. Po prvi sam se put odvajala od svog djeteta i iako sam imala povjerenje prema odgajateljima koji ga preuzimaju, nije bilo jednostavno otići i pustiti ga. Prema*

odgajateljima iz skupine sam od samog početka imala potpuno povjerenje, što je uvelike olakšalo put prilagodbe. Dijete je krenulo u jasllice s godinu dana i bilo je puno suza, ali to je potpuno normalno za djecu te dobi. Kod kuće smo imali malog krpenog zeca kojeg je dijete uzimalo sa sobom u jasllice kao podsjetnik na dom u kriznim trenucima. Odgajatelji su mi prenosili kako se prvih par dana nije htjela odvojiti od krpenog zeca, ali već nakon nekog tjedan i po, zec je počeo padati u zaborav. Iako su ju pozivali na igru, nije se odmah htjela igrati s drugom djecom, tek od druge godine, možda i kasnije. Nismo imali nikakvih problema s apetitom djeteta. Nije odbijala hranu. Prilagodba je trajala otprilike 15-ak dana.”

Majka 2: „Prilagodba drugog djeteta na jasllica protekla je super, za razliku od prilagodbe prvog djeteta jer mi je sve već bilo dobro poznato. Kroz drugu prilagodbu osjećala sam se opušteno. Nisam bila zabrinuta i vjerujem da sam time pomogla svojem djetetu. Odgajateljice su bile jako drage. Dijete je krenulo u jasllice s godinom dana. Tek je malo kasnije sklopila prva prijateljstva, nakon prvih par mjeseci od kad je krenula u jasllice. Bez problema je jela hranu koju bi joj ponudili u jasllicama i druga su ju djeca super prihvatila. Druga prilagodba trajala je oko 10-ak dana”.

Majka 3: „Krenuli smo u jasllice s dvije i po godine. Ja sam bila jako zabrinuta kako će se sve odvijati. Na početku sam bila jako nervozna kad bih ostavljala dijete u jasllicama, ali s vremenom sam se naviknula i opustila. Hrana i hranjenje su u početku bili problem. Dijete je odbijalo jaslličku hranu, i prvih dana osim keksa nije htjelo ništa drugo konzumirati. Komunikacija s odgajateljima bila je izuzetno dobra. Pristupale su ozbiljno i odgovorno i mogla sam se na njih osloniti za sve što me zanimalo ili brinulo. Nije samo dijete plakalo u procesu prilagodbe, i ja sam plakala s njim. Osjećala sam se strašno. Zbog svoje emotivnosti period prilagodbe svog djeteta pao mi je dosta teško i ne pamtim ga kao najveselijeg. Srećom, brzo je prošlo i poslije je sve bilo u najboljem redu. Prilagodba i mene i mog djeteta na nove okolnosti trajala je otprilike dva tjedna.”

Majka 4: „Početak prilagodbe nije bio lagan. Meni je bilo teško, ali znala sam da to zbog djeteta ne smijem previše pokazivati. Minimalno sam se brinula kako će se moje dijete snaći, više me bilo strah za sebe. Trudila sam se ostati pribrana i smirena u trenucima koji su to zahtijevali. Prva iskustva s odgajateljima bila su odlična. Bili su puni ljubavi i puni strpljenja. Dijete je krenulo u jaslice s godinom dana i nije uopće plakalo. Što se tiče interakcije s drugom djecom, u početku je bila suzdržana, ali se vrlo brzo opustila i počela komunicirati i igrati se s drugom djecom. Apetit je oduvijek bio velik i to se nije promijenilo niti za vrijeme prilagodbe na jaslice. Ja bih rekla da je prilagodba trajala otprilike tri tjedna.”

Majka 5 : „S petero djece odradila sam isto toliko i prilagodba na jaslice. Svi su pohađali iste jaslice. Svoje sam osjećaje potisnula i bila hrabra da dijete ne osjeti nesigurnost nego da se može osjećati sigurno u tuđim rukama. Svako moje dijete je karakterno drugačije, strahovi su uvijek prisutni, ali kad se razvije dobar odnos s odgajateljima, to jest kad se stekne povjerenje onda je sve lakše! Moja iskustva s odgajateljima bila su dosta dobra, djeca su bila u sigurnim rukama, a komunikacija je bila obostrana. Uz puno poštovanja, dogovora i iznošenja činjenica o osobnosti djeteta koje su olakšale privikavanje svakog djeteta. Kao roditelj mogu reći da sam zadovoljna s komunikacijom. Prvo je dijete krenulo u jaslice s godinom i jednim mjesecom, drugo dijete imalo je godinu i pet mjeseci, treće dijete tri godine, četvrto dvije godine i šest mjeseci i peto s godinom i sedam mjeseci. Svako dijete je karakterno i emocionalno drugačije. Nisam bila zabrinuta kad sam ostavljala djecu u jaslicama jer svako dijete ima svoj period prilagodbe, treba ih samo hrabriti i biti emocionalno stabilan kako bi dijete svladalo svoje emocije i prihvatilo svoj ostanak u jaslicama. U tom su periodu sva djeca plakala. Ni jedno dijete nije imalo problema s apetitom, osim s hranom koju općenito ne vole, što nije predstavljalo problem da pojedu nešto drugo. Koliko se sjećam svako dijete je ulazilo u interakciju s drugom djecom jer je njih puno i nemaju problem nekom pristupiti prvi. Otvoreni su i društveni. Također, koliko me sjećanje služi, od prvog dana bi našli dijete s kojim bi se igrali. Samo je najmlađe dijete trebalo malo više vremena da se prilagodi. Sve prilagodbe trajale su oko 10 dana, pa je postalo lakše. Ono što sam ja uočila je to da su prvo i peto dijete trebali malo više vremena za prilagodbu. Na kraju smo sve svladali i djeca idu i vraćaju se zadovoljni iz jaslica i vrtića.”

Majka 6: „U početku, prvih tjedan dana osjećala sam se jako uzbuđeno i zabrinuto istovremeno, ali kada je krenulo razdvajanje suzama, tada je postalo poprilično teško. S vremenom smo se smirili. Krenula je u jaslice s godinom dana. Puno je plakala u početku pa ostala djeca nisu baš bila oduševljena, ali malo starija djeca su ju super prihvatili. Plakala je dobrih mjesec dana otprilike. Što se iskustva s odgojiteljima tiče, trebalo je vremena da se dijete privikne, a i za nas je sve bilo novo obzirom da nam je to prvo dijete. Nije uopće htjela jesti u jaslicama, pretpostavljam zbog dojenja. Interakciju s drugom djecom je prihvatila odmah, tu nije bilo nikakvih problema. Prilagodba je trajala mjesec dana.“

Majka 7: „Prije nego što je dijete krenulo u jaslice, upoznali smo se s odgajateljem, djecom i prostorom jaslica. Odgajateljica je bila topla i pristupačna. Razgovarajući s njom saznala sam dnevnu rutinu kako jaslice funkcioniraju. Bila sam jedna od onih majki koja je htjela sve znati. Zanimalo me što djeca jedu za doručak, užinu i ručak, kada idu spavati, gdje se igraju u vanjskom prostoru, kakve aktivnosti provode i koje su obaveze roditelja prema jaslicama. Sin je krenuo u jaslice s jednom godinom i tri mjeseca. Prvi dan prilagodbe trajao je relativno kratko. Sin je ubrzo nakon dolaska počeo plakati i nije se htio nastaviti igrati, niti odvojiti od mene. Ja sam bila pod stresom i u strahu da se neće moći tako brzo prilagoditi. Drugi dan bila je druga priča, sin je u početku bio malo prestrašen, ali se brzo opustio i zaigrao s drugom djecom. Dok se igrao, iskrala sam se iz jaslica. Dogovor s odgajateljem je bio da se vratim za 15-20 minuta. U slučaju potrebe odgajateljica bi me kontaktirala telefonom i prije. Sin je treći dan plakao u početku. Kad se smirio, sam je počeo istraživati i družiti se s djecom iz jaslica. Otišla sam iz jaslica i nakon sat vremena dobila sam poziv od odgajateljice da se vratim jer dijete neutješno plače. Četvrti dan sam pustila sina da ostane do ručka, oko 13h došla sam po njega. Odgajateljica mi je rekla da je malo plakao, ali da bi se brzo umirio. Pojeo je ručak bez odbijanja. Od tada nije više bilo problema. Sin je normalno nastavio s cjelodnevnim boravkom u jaslicama.“

Majka 8: „Pri ostavljanju djeteta obuzeo me strah da ne počne plakati bez prestanka sve dok se ne vratim. Dijete se poprilično brzo prilagodilo. Čim smo ušle u jaslice prvi dan odmah se upustila u igru s drugom djecom. Proučavala je nove igračke, donosila bi ih tati i meni da ih vidimo i pokazivala drugoj djeci. Upisana je s jednom godinom i dva mjeseca. Fascinacija novim igračkama ju je toliko zaokupila da ju nije bilo briga jesmo li mi još tamo s njom. Jedini problem je bio u hranjenju. Ja sam ju još dojila, pa

je odbijala hranu ponuđenu u jaslicama. Za odgajateljice imam samo pohvale. Potrudile su se da i meni i mom djetetu bude ugodno.”

Majka 9: „Bila sam jako uzbuđena kad je došlo vrijeme da moje dijete krene u jaslice. Sama po sebi ova situacija može biti stresna, pa smo posjetili vrtić i tete prije prvog dana pohađanja tako da ne dođemo u nepoznato. To se pokazalo kao odličnom odlukom i kao super prvim, pozitivnim iskustvom. Nisam previše brinula o tome kako će se dijete snaći u prvih nekoliko dana. Shvaćala sam da će trebati vremena za takvo što i bila spremna na sve. Plakala je u to vrijeme jako malo, a i inače suze kod nas nisu česte. Odgajateljice su bile zakon i stvarno su se potrudile da sve prođe OK. Druga djeca su dobro reagirala i ona na njih, u početku na maloj distanci dok se nisu bolje upoznali. Sjećam se da nije bilo problema s hranom, osim kad je povrće bilo u pitanju. Prilagodba je trajala 10-ak dana.”

Majka 10: „Nije mi bilo svejedno ostaviti svoje dijete od godinu dana po prvi put u jaslicama. Ostala bih s djetetom u jaslicama prvi par dana i uz pomoć odgajateljice uspjela sam se opustiti. U početku sam dosta brinula kako će sve izgledati, ali djetetu je bilo potrebno svega nekoliko dana da se skoro potpuno prilagodi. Vrlo je brzo jaslice počeo doživljavati kao mjesto gdje se igra, veseli i druži sa svojim prijateljima. Rekla bih da je to bila brza i efikasna prilagodba koja je trajala otprilike tjedan i po dana. Bila sam spremna na eventualno zakašnjelu reakciju djeteta na proces prilagodbe, ali sve je odvijalo odlično. Hranu jako voli tako da nije bilo problema s time.”

Majka 11: „Nisam bila zabrinuta u periodu prilagodbe djeteta na jaslice. Znala sam da će sve proći dobro. Razne knjige su mi pomogle u shvaćanju i procesiranju djetetovih emocija i reakcija kroz prilagodbu na jaslice. U početku je bilo suza, ništa pretjerano. Dijete je krenulo u jaslice s dvije godine i četiri mjeseca. Već prije je dijete ostalo samo s bakom određeno vrijeme pa mu nije bio stran pojam da mene nema u blizini. Nije bio sramežljiv i lako je prihvaćao interakciju s ljudima i djecom. Pristup odgajatelja je bio super i vrlo smo brzo ostvarili odličnu suradnju. S drugom djecom nije bilo problema kao ni s apetitom. Prilagodba je trajala tjedan dana.”

Iz prezentiranih iskustava majki moguće je prepoznati većinom pozitivne, ali i poneke negativne situacije u procesu prilagodbe djeteta na jaslice. Stres i negativna iskustva i situacije su vremenom prebrođene. Odnosile su se uglavnom na teškoće prehrane

djeteta kao što je odbijanje hrane na koju djeca nisu navikla i plač djeteta zbog separacije. Poneko je dijete sa sobom od doma donijelo u jaslice svoju omiljenu igračku, odnosno prijelazni objekt što je olakšalo sam proces prilagodbe. Emocionalne poteškoće majki (zabrinutost pa i plač prilikom ostavljanja djeteta u jaslicama) vremenom su nestale ili se smanjile. Uz pomoć i podršku odgojitelja, zabrinutost je postepeno zamijenjena osjećajem povjerenja i opuštenosti, odnosno pozitivnim iskustvima uz manje nelagode tijekom adaptacije. Nijedan majka nije dala negativne primjedbe na rad i komunikaciju s odgojiteljima, već su istaknule strpljenje i empatiju. Budući da njihova djeca i dalje pohađaju te jaslice, nisu se očekivale kritike na njihov rad.

Iz opisanih iskustava majki možemo dobiti konkretniji uvid u to da proces prilagodbe može kod djeteta, ali i kod njih izazvati određene poteškoće koje imaju različito vrijeme i intenzitet trajanja. Može se zaključiti da je lakšoj prilagodbi djeteta na jaslice u velikoj mjeri pridonijela kvalitetna komunikacija i suradnja s odgojiteljima te razumijevanje i stručna podrška koju su majke dobile u ovom emocionalno zahtjevnim periodu djetetova života.

9. ZAKLJUČAK

Polazak djeteta u jaslice velika je promjena u načinu i ritmu života, kako za dijete, tako i za roditelje. Današnje vrijeme i napredak tehnologije omogućava roditeljima neposrednu uključenost u svaki trenutak boravka njihovog djeteta u jaslicama. To može olakšati roditeljsku brigu za dijete kada nisu u njihovoj neposrednoj blizini. Ako je dijete do polaska u jaslice izgradilo kvalitetan odnos i privrženost roditeljima, sam proces prilagodbe bit će olakšan za obje strane. Smirenost je jedna od najpoželjnijih vrlina koju roditelj može pokazati u vrijeme prilagodbe djeteta na jaslice i tako neposredno utjecati na reakciju djeteta na prilagodbu. Ukoliko roditelj ima podršku cijele predškolske ustanove i stručnog tima te ostvaruje aktivnu i kvalitetnu komunikaciju s odgojiteljima, proces adaptacije djeteta bit će brži i lakši. Odgojitelj roditelju treba predstavljati osobu od povjerenja te u tom odnosu iskazati stručnost, odgovornost i iskrenost. Odgojitelj mora biti kompetentan, pristupati svakom roditelju i djetetu individualno te znati prepoznati i reagirati na njihove potrebe. Kvalitetna priprema svih sudionika prije procesa prilagodbe učinit će prilagodbu bezbolnijom. Djetetu se u tom periodu mora pružati apsolutno razumijevanje i podrška. Treba poštivati njegove razvojne mogućnosti i potrebe kako ne bi došlo do negativnih posljedica. Cilj je da dijete stekne pozitivna iskustva i stvori pozitivnu sliku o novoj okolini i novim osobama oko sebe.

10. LITERATURA

1. Berk, L. (2017). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Treće izdanje. Zagreb: Naklada Slap
2. Došen-Dobud, A. (2004). *S djecom u jaslicama*. Zagreb: Aliea
3. Katz, L. G. i McClellan, D. E. (1999). *Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije: uloga odgajateljica i učiteljica*. Zagreb: Educa
4. Leach, P. (1977). *Odgoj i njega malog djeteta*. Treće izdanje. Zagreb: Mladost
5. Lučić, K. (2007). Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi. *Odgojne znanosti*, 9(1), 151-165.
6. Ljubetić, M. (2011). *Partnerstvo obitelji, vrtića i škole*. Zagreb: Školska knjiga
7. Montgomery, H. (2020). *Doba vrtića*. Od druge do navršene šeste godine. Zagreb: OceanMore
8. Nenadić, S. (2002). *Odgoj u jaslicama*. Priručnik za odgojitelje i stručne suradnike. Imotski: Potjeh
9. Puvačić, Z. (1981). *Dijete u jaslicama*. Priručnik za vaspitače, roditelje i rad zdravstvenih radnika u predškolskim vaspitno-obrazovnim ustanovama. Sarajevo: Svjetlost
10. Rosić, V. i Zloković, J. (2002). *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Imotski: Graftrade Rijeka
11. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum – rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
12. Sokač, M., Mašković, T., Drožđan, D. i Josić, M. (2018). *Od jaslica do škole*. Zagreb: Martina Sokač
13. Stevanović, M. (2000). *Predškolska pedagogija*, druga knjiga. Rijeka: Express digitalni tisak d.o.o.
14. Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Priručnik za odgojitelje,

roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

Online časopisi

1. Anđekolvić, E. (2007). Roditelj u akciji. *Dijete, vrtić, obitelj*. [Online] Vol. 6. (48). str. 30-32.

Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/261838> [Pristupljeno: 4. srpnja 2022.]

2. Milčec, M. (2007). Dnevnik jedne odgojiteljice. *Dijete, vrtić, obitelj* [Online] Vol. 6. (48). str. 29.

Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/261833>. [Pristupljeno: 29. svibnja 2022.]

3. Rončević, A. (2006). Najveći problemi u vrijeme prilagodbe djece na jaslice i vrtić. *Dijete, vrtić, obitelj*. Vol. 6 (45). str. 27-28.

Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/en/177731> [Pristupljeno: 25. svibnja 2022.]

4. Tatalović-Vorkapić, S., Čargonja-Pregelj, Ž. I Mihić, I. (2015). Validacija ljestvice za procjenu privrženosti djece rane dobi u fazi prilagodbe na jaslice. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*. 51(2). str. 1-15.

Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=220998 [Pristupljeno: 27. svibnja 2022.]

5. Udruga RODA Separacijska anksioznost ili strah od odvajanja

Dostupno na [:https://www.roda.hr/portal/djeca/gegavci/separacijska-anksioznost.html](https://www.roda.hr/portal/djeca/gegavci/separacijska-anksioznost.html), [Pristupljeno: 25. kolovoza 2022.]

Mrežni izvori

1. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

Dostupno: <https://www.enciklopedija.hr/> [Pristupljeno: 28. svibnja 2022.]

2. *Hrvatsko strukovno nazivlje Struna*

Dostupno na: <http://struna.ihj.hr/naziv/prilagodba/21358/> [Pristupljeno: 27. svibnja 2022.]

3. Slika 1 – Dijete predškolske dobi plače pri rastanku s majkom

Dostupno

na:

https://www.google.com/search?q=daycare+drop+off+cry&tbm=isch&ved=2ahUKEwiTqbnYprD6AhWhkP0HHVG0A40Q2-cCegQIABAA&oq=daycare+drop+off+cry&gs_lcp=CgNpbWcQAzoECCMQJzoECAAQEzoGCAAQHhATUJMHWKUNYPwQaABwAHgAgAGIAogBoAaSAQUwLjQuMZgB AKABAaoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&sclient=img&ei=knkwY5OYKaGh9u8P0eiO6Aq&bih=600&biw=1349&hl=hr#imgsrc=JTkKApkYZ_bQ1M [Preuzeto: 3. kolovoza. 2022.]

POPIS SLIKA

Slika 1 – Dijete predškolske dobi plače pri rastanku s majkom

Slika 2 –Prijelazni objekti (automobil i kocka)

Slika 3 – Prijelazni objekt (deka)

Slika 4 – Interakcija novoupisanog djeteta s djevojčicom iz jasličke skupine

Slike 5 – Poziv na igru novoupisanog djeteta od strane ostale djece iz jasličke skupine

Slika 6 - Novoupisana djevojčica prihvaća i sudjeluje u igri ostale djece u jasličkoj skupini

POPIS PRILOGA

Prilog 1 - Okvirna pitanja o iskustvima majki tijekom prilagodbe djeteta na jaslice

1. Kako ste se Vi osjećali kada je dijete krenulo u jaslice?
2. Jeste li bili zabrinuti kako će se dijete snaći u jaslicama za vrijeme prilagodbe?
3. Jeste li bili smireni pri ostavljanju djeteta u jaslicama kroz proces prilagodbe?
4. Kakva su bila prva iskustva s odgojiteljima u jaslicama?
5. Koliko je dijete imalo godina kad je počelo pohađati jaslice?
6. Je li dijete plakalo kroz period prilagodbe?
7. Kako je dijete prihvatilo drugu djecu?
8. Koliko je prilagodba trajala?
9. Je li dijete imalo apetita u jaslicama (konzumiranje hrane u jaslicama)?
10. Kako su druga djeca prihvatila njega?

SAŽETAK

Završni rad „Prilagodba djeteta na jaslice” započinje uvodom u kojem je pobliže opisana osjetljivost ovog problema u životu djeteta. U prvom dijelu rada dat je kratak osvrt na povijesni razvoj dječjih jaslica, a potom je opširno opisana njihova funkcija, referirajući se na autore koji su se bavili ovom problematikom. Pripreme djeteta za polazak u jaslice kompleksno je područje o kojem ovisi uspješnost prilagodbe. Konkretna i dobro osmišljen doprinos kvalitetnoj pripremi mora dati obitelj, posebno otac i majka te predškolska stanova, što je opisano u drugom i trećem poglavlju. Uspješnost prilagodbe u velikoj mjeri ovisi i o stručnosti i osobinama ličnosti odgojitelja te metodama i postupcima koje treba poduzimati kako bi dijete prevladalo potencijalne probleme adaptacije. Stoga, potrebne osobine ličnosti odgojitelja i njegova uloga u izgradnji pozitivnih socijalno-emocionalnih odnosa djece u grupi, detaljno su opisani u četvrtom poglavlju. U tom su poglavlju navedene vrste reakcija djece tijekom prilagodbe (emocionalne, tjelesne i ponašajne), kao i separacijska anksioznost koja je detaljno opisana u 5 poglavlju. U radu je bilo važno opisati i načine na koje je moguće djetetu, ali i odgojiteljima olakšati proces prilagodbe, stoga su navedeni savjeti odgojiteljima za bržu integraciju djeteta u kolektiv, referiranjem na upute poznatih autora iz predškolske pedagogije što je opisano u šestom poglavlju. U tom cilju, sedmo poglavlje posvećeno je problemu rane socijalizacije i razvoju socijalne kompetencije djeteta te potencijalnim problemima socijalizacije u kontekstu prilagodbe. Posebno interesantan dio rada su iskustva majki u periodu prilagodbe njihovog djeteta na jaslice, koja potvrđuju kompleksnost ovog problema te potrebu da se u stručnoj i znanstvenoj literaturi ovom problemu posveti veća pažnja.

Ključne riječi: dijete, jaslice, prilagodba, obitelj, odgojitelj

SUMMARY

Final paper "Child's adaptation to nursery" starts with the intro in which the sensibility of this problem is closely described. The first part of the final paper contains a short review of a nurseries through the history, followed by the detailed description of their function, referring to the authors who have been researching this subject. Child's preparation for nursery is a complex domain on which it depends the overall success of the adaptation. Specific and well- designed contribution to a quality preparation has to be provided by the family, especially parents and pre-school facility, which is described in the third chapter. The overall success of the adaptation largely depends on the professionalism and the characteristics of the educators' personalities, as well as methods and procedures that have to be taken, so the child would overcome the potential problems with the adaptation. Therefore, the characteristics of the educators' personalities and their role in development of the positive social-emotional relationships of children in group are in-depth described in the fourth chapter. In the same chapter are listed the types of children's reactions during the adaptation (emotional, physical and behavioural) as well as separation anxiety which is described in detail in the fifth chapter. In this final paper it was important to describe the modes that can help a child and an educator with the whole adaptation process and because of that there are tips for faster childs' integration into a collective listed in the chapter six (referring to the tips from famous authors). To that end, chapter seven is dedicated to the early socialisation issue, social skill development at children and potential socialisation issues in the adaptation context. Notably interesting part of this final paper are testimonials by mothers who have been going through the process of their child's adaptation to a nursery. Testimonials that prove the complexities of this subject and the need for a greater attention to it in the professional literature.

Key words: child, nursery, adaptation, family, kindergarten teacher